

ЯКІСНІ ПАРАМЕТРИ МОВНОГО МІНІМУМУ ДЛЯ НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО СПІЛКУВАННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ

Калениченко Марія Михайлівна

асистент кафедри слов'янської філології Інституту філології Київського
національного університету імені Тараса Шевченка;
кандидат філологічних наук
(Київ, Україна)

Ключові слова: зміст навчання, навчальний мінімум мовних засобів, близькосторіднені мови.

У статті проаналізовано одну з методичних умов успішної реалізації викладання іноземної мови, а саме, які можуть бути підходи до вирішення питання про зміст навчання, складовою частиною якого є навчальний мінімум мовних засобів.

Іноземна мова сьогодні є не просто частиною культури певної нації, але це і запорука успіху, майбутньої вдалої кар'єри студентів. Досягнення високого рівня володіння іноземною мовою не можливе без фундаментальної мовної підготовки у вищій школі. У більшості ВНЗ країни студенти опановують принаймні дві іноземні мови.

На сучасному етапі розвитку науки в Україні можна напевно сказати, що часи, коли достатнім доказом опанування мови було вміння перекладати з іноземної мови та навпаки адаптованих, неаутентичних текстів вже пройшли. Сьогодні відбувається реформування навчального процесу в вузах України відповідно із загальноєвропейськими вимогами до якості освіти: інформатизація освітнього простору, інтеграційні процеси в сучасній вітчизняній освіті, налагодження українськими ВНЗ співпраці з європейським навчальними закладами в сфері навчальної та наукової діяльності, студентські міжнародні обміни, можливість здобуття другої вищої освіти та навчання за магістерськими програмами за кордоном.

Розвиток міжнародних зв'язків та збільшення кількості спеціалістів, знання іноземної мови для яких є професійною необхідністю, роблять завдання оволодіння іноземною мовою для спеціальних цілей досить актуальним.

Оскільки твердження про те, що найбільш раціональним підходом до викладання іноземної мови є визначення у якості предмета навчання пев-

ного функціонально-стилістичного різновиду конкретної мови стало майже аксіомою, маємо на меті проаналізувати одну з методичних умов успішної реалізації поставленого перед викладачами іноземної мови завдання, а саме, які можуть бути підходи до вирішення питання про *зміст навчання*, складовою частиною якого є *навчальний мінімум мовних засобів*.

Аналіз лінгвістичної літератури свідчить про те, що арсенал мовних засобів, які використовуються при професійному спілкуванні, є досить неоднорідним. Поруч з повнозначною загальноповживаною, тематичною і термінологічною лексикою важливу роль відіграють засоби передачі логіко-змістових відношень, без яких неможливо забезпечити послідовне і зв'язне викладення предметного змісту в процесі комунікації. Йдеться як про засоби передачі логіко-змістових відношень на рівні словосполучення чи речення (як правило, такі мовні одиниці фіксуються словниками), так і про засоби, що забезпечують зв'язність і логічність висловлювання на рівні фразової єдності і тексту загалом (як усного, так і письмового). Важливо звернути увагу також на деякі аспекти, пов'язані з вивченням близькоспоріднених мов, оскільки специфічне відношення між близькоспорідненими мовами на відміну від мов, що не мають подібного ступеня близькості, завдання зовсім не таке просте, як здається на перший погляд. Загальні тенденції розвитку близькоспоріднених мов (зокрема чеської та української) на сучасному етапі проявляються, головним чином, у наявності паралельних граматичних категорій (відмінок, рід, особа, число), лексико-словотворчих процесів, що характеризують утворення нових слів та словосполучень у різних сферах суспільно-політичного життя, науки, техніки тощо. Загальні процеси та явища в обох мовах найбільш виразно проявляються в науково-технічному, соціально-діловому, публіцистичному та інших стилях. Разом з тим провідний характер загальних процесів у розвитку чеської та української мов на сучасному етапі зовсім не виключає специфічних рис та властивостей, що обумовлені особливостями внутрішньої структури кожної з мов, а також рядом зовнішніх факторів (*пор.*: ч.м. – наявність двоїни, минулого часу умовного способу, функціонування народно-розмовної мови, у.м – функціонування суржика). Вияв, відбір і активізація таких засобів мови є суттєвим елементом роботи методистів і викладачів-практиків.

Керуючись лінгвістичним принципом мовної економії, видається доцільним у процесі іншомовного спілкування використовувати *мовленнєві кліше*. Це можуть бути як одиниці мови, зафіксовані словниками, так і фрази чи звороти, які мають мінімальний ступінь стійкості та характеризуються варіативністю складових компонентів. Останні передусім повинні стати об'єктом відбору з навчальною метою. При цьому необхідно встановити обґрунтоване кількісне співвідношення між кліше загальноповживаними,

які вживаються незалежно від предметно-тематичного змісту мовленнєвої комунікації, та кліше, які є типовими для мови науки, ділового мовлення, контророзвідувальної чи оперативно-розшукової діяльності, приватного спілкування.

Оскільки у прогнозованих ситуаціях стосунки між учасниками комунікації, які використовують нерідну мову, часто мають офіційний характер, до навчального мінімуму варто залучати мовний матеріал, що забезпечить мовцям *некатегоричне формулювання* своїх думок. Спираючись на вірогідні ситуації професійного спілкування, можна передбачити, що таке твердження є актуальним при навчанні письмовому мовленню для академічних і наукових цілей, у курсі навчання ведення ділових переговорів іноземною мовою і цілої низки інших випадків, які вимагають чіткого дотримання своєрідного мовного етикету. У світлі вимог нового державного стандарту до організації навчального процесу (прийняття Болонської угоди та перехід до модульно-рейтингової системи) вищезазначене можна трактувати як лінгвометодичні умови реалізації окремих загальнокультурних і професійних компетенцій. Певною мірою поставлена мета досягається за рахунок використання засобів вираження суб'єктивної модальності (наприклад, при вираженні мовцем своєї точки зору), а також засобів, які надають мовленню дещо безособовий, відсторонений характер. Останнє забезпечується у професійному мовленні як граматичними засобами (наприклад, використання форм пасивного стану, який дозволяє зосередити увагу на діях чи операціях, а не на особі того, хто ці дії виконує), так і мовними одиницями, які можуть розглядатися як лексичні, й, відповідно, виступати об'єктом відбору певного лексичного мінімуму.

На завершення наголосимо, що вищепераховані розряди мовних засобів не є притаманними мовленню певної предметної чи тематичної групи. Вони однаково можуть використовуватися при обговоренні суто ділових проблем, пов'язаних з організацією і веденням бізнесу, питань економіки, права, технологічних процесів, комерційних та інших проблем. Відповідно, такі розряди мовних засобів повинні стати предметом цілеспрямованої активізації в різних аудиторних групах, які вивчають іноземну мову у вищих навчальних закладах, оскільки предмет «іноземна мова» є невід'ємним компонентом професійної підготовки.

Література

1. Беляев, Б.В. Психологические основы усвоение лексики иностранного языка / Б.В. Беляев. – М.: Просвещение, 1964. – 136 с.
2. Коломінова О.О. Формування англійської лексичної компетенції. Іноземні мови. – 2005. – № 2. – С. 48–51.
3. Склиренко О. В. Сучасні вимоги до вправ для формування лексичної компетенції. Іноземні мови. – 1999. – № 3. – С. 3–7